

Tema

Dansens og musikkens rødder 62

Danseindsamling på Bornholm 2

af Per Sørensen

I de sidste 2 numre af Hjemstavnsliv har vi kunnet læse, at Foreningen til Folkedansens Fremme (F.F.F.) i år fejrer 100 års jubilæum. Der bør, fra alle folkedansere i Danmark, lyde et stort tillykke til foreningen, hvis første medlemmer så, hvilke værdier, der lå i de gamle, danske almuedanse og senere sørgede for at få organiseret folkedanserbevægelsen – bl.a. ved at være initiativtagere til oprettelsen af Danske Folkedansere i 1929. Hvis ikke disse pionerer, på dette tidspunkt, var kommet i gang med at indsamle de gamle danse, ville meget være gået tabt, og danserepertoiret ville have været meget mindre og set anderledes ud i dag.

Jeg har tidligere skrevet om sporadiske forsøg på folkedans, inden F.F.F. begyndte. Både på Falster og på Askov Højskole var man begyndt på at danse folkedans, før man fik ideen hos F.F.F.

I "Dansens og musikkens rødder nr. 58" skrev jeg: *Folkedansen på Bornholm blev startet, allerede i begyndelsen af århundredet, af spillemanden Anders Lind, Bæla ved Hasle, som havde samlet og optegnet nogle af de gamle, bornholmske danse. Men nu viser det sig – efter, at jeg har fundet mere kildemateriale, at man også på Bornholm har danset de gamle danse længe før århundredeskiftet, hvor F.F.F. begyndte.*

Dansen og musikken har været centreret omkring spillemanden Anders Lind (1842-1931) fra Bæla ved Hasle.

Anders Linds barnebarn, Eyvind Lind, skriver¹:

"Om den bornholmske folkedans er opstået hos Anders Lind i Bæla skal være usagt, men vi tør fastslå, at her havde den i hvert faldt i årene fra begyndelsen af 1870-erne til hans død i 1931 grokraft. Her dyrkede man, familiemæssigt som udadtil, den bornholmske dans i sin første oprindelse... Samlingsstedet for den bornholmske folkemusik, de såkaldte "opstæjledanjsa", var her. Og herfra kom dansenes forgreninger ud til så at sige hele Bornholm. Men de var nok hovedsagelig koncentreret i den nordlige del."

Anders Lind var født i 1842. Han var nr. 9 ud af en børneflokk på 11. Faderen, Jørgen Christensen Lind (1801-1863), var avlsbruger, skomager og musiker. Han har

præget hjemmet og børnene, og mindst 7 af børnene spillede. I 1876 var der kongebesøg på øen, og der spillede 7 sønner med i Væbningens Musikkorps². Anders Lind blev selv avlsbruger, stenhugger og musiker. Hans hovedinstrument var violin; men han kunne også spille på alle andre instrumenter. Anders Lind blev gift med Karen Juliane Vang, og de fik selv 11 børn, og mange af disse kom til at spille.

Eyvind Lind skriver³:

"I dette beskedne og fattige hjem groede musikken. Den gamle bornholmske folkedans og dens melodier fik her liv og styrke. I den store mellemstue hang der violiner og andre strygeinstrumenter på væggene, på opstillet bord og hylder lå klarinetter og fløjter, og i stuen stod celloen og kontrabassen. Hvor alle disse instrumenter var kommet fra, er mig ikke bekendt. Men de blev passet og vedligeholdt af Anders Lind, der også på dette område havde nemme.

Efterhånden, som de mange børn voksede op, gav den nedarvede musikalitet sig udslag i, at Anders Lind opøvede sine musikbegavede børn, så han kunne danne sit eget orkester. Så spillede han selv 1. violin, en søn på 2. violin, en på fløjte, en på klarinet, datteren Julie på cello og atter en søn på kontrabassen, og så spillede man bare. Anders Lind underviste børnene så godt, han fornåede, og tonerne har lydt inciterende fra det familiære amatørorkester, der havde hufaderen som dirigent."

Den musikalske Lind-familie. Nr. 2 fra venstre er Anders Lind med violinen.

Selvom Eyvind Lind skriver amatørorkester, er det et faktum, at Anders Lind og en del af børnene havde spillemandserhvervet som biindtægt. Den musikalske Lind-familie har spillet til mange fester og baller.

I 1890 startede man folkedanseklubben "Capriolen" med 20 par fra Hasleengen, hvor man dyrkede de bornholmske "opstille danse". Her er de fotograferet foran verandaen på Baggård.

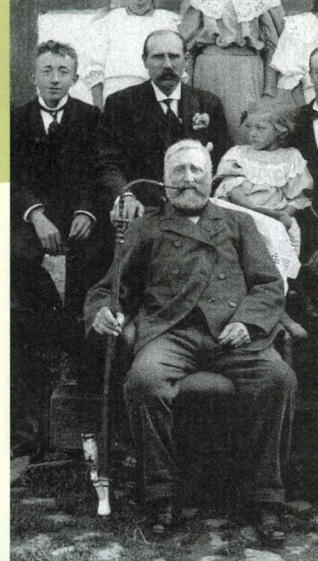

Folkedanseklubben "Capriolen" o. 1890-1894.

Idemanden bag folkedanseklubben var lærer Rytzel, og han har sikkert også været instruktør; men han har haft hjælp af Anders Lind og storbonden, Lars Jørgensen (1830-1912), fra Krusegård - da det var de 2, der kendte de gamle danse fra deres unge dage¹.

På billedet står Anders Lind bagved med violinen. Til højre for ham står hjælpedanseinstruktøren, den gamle Lars Jørgensen. Anders Lind har vidst en masse om dansene, og ofte var det ham, der lærte de andre dansene; men han gjorde det dog sammen med Lars Jørgensen fra Krusegård, der formentlig kan kaldes Danmarks ældste folkedanseinstruktør. Han var født i 1830 og har altså danset de gamle danse, da han var barn og ung - det forklarer også, hvorfor mange af de bornholmske folkedanse er danse, der var på mode i 1820-30'erne (dansene vender jeg tilbage til i en senere artikel). Lars Jørgensen var 7. generation på slægtsgården "Krusegård" (som i dag ejes af Carsten Jørgensen, der er 11. generation på gården). Han var meget aktiv og foregangsmand på mange fronter og har set det som sin pligt, sammen med

Anders Lind, at få de gamle, bornholmske danse bevaret. Om den moderne dans har Anders Lind engang sagt: "Di e ju helt stiva i ben, å ræga i ryggjana. Ded moderna e nåd møj, ded här inte nåd me danjs å jorra."

Uddrag af familiebillede med Lars Jørgensen i centrum.

Danseklubben "Capriolen" eksisterede kun i ca. 4 år og ophørte, da der var for lille tilslutning til holdet. En del af medlemmerne fortsatte dog med at danse i andre sammenhænge, og der blev oprettet nye hold på den nordlige del af Bornholm, hvor meddelerne og instruktørerne var dansere fra det gamle hold. F.eks. blev H. A. Skov, der var danser i "Capriolen", folkedanseinstruktør på flere hold, og det var ham, der var med til at lave det første, trykte folkedansehefte "22 Bornholmske Folkedanse" fra 1928 (se: Dansen og musikkens rødder nr. 58).

Folkedanseinstruktør og dansemeddeler H. A. Skov 1895.

I næste nummer vil vi se på de forskellige indsamlinger, der har været omkring dans og musik på Bornholm.

Kildehenvisninger:

En stor tak til alle de bornholmere, der har været mig behjælpelig med oplysninger: Hans Åge Jeppsen, Hans Askou, Arne Ipsen, Niels Foght Hansen - Lokalhistorisk Arkiv, Rønne og Carsten Jørgensen, Krusegård.

1. "Folket i fiskerlejerne" af Arne Ipsen og Eyvind Lind. Nexø 1983 - side 65-73
2. "Livet i sognet" af Arne Ipsen og Eyvind Lind. Rønne 1986 - side 43-46
3. Samme som kildehenvisning nr. 1
4. "Bøndernes by" af Arne Ipsen og Eyvind Lind. Nexø 1984 - side 25-29
5. "Ska vi nu ha enj opstæjlljedans..." Bornholmsk Tidende 24-9-1976